

Jan Pastwa
Fundacja „Palący Problem - Heracleum”
info@palacyproblem.pl

barszcz.edu.pl

Izabela Sachajdakiewicz
Zespół Ekspertów barszcz.edu.pl
izabela.sachajdakiewicz@barszcz.edu.pl

Dotyczy negatywnego wpływu na środowisko oprysków chemicznych stosowanych powszechnie jako metoda zwalczania barszczu Sosnowskiego

Szanowna/y Pani/e,

reprezentujemy podmioty od lat związane z tematyką barszczu Sosnowskiego w Polsce. W związku z zaobserwowaniem przez nas bardzo niebezpiecznego nie tylko dla środowiska przyrodniczego, ale również dla zdrowia i życia ludzi zjawiska polegającego na **niekontrolowanym i niepoświadczonym stosowaniu oprysków ze środków chemicznych jako metody niszczenia barszczu Sosnowskiego**, czujemy się w obowiązku zwrócić Państwa uwagę na następujące fakty.

Fakt 1.

Opryski chemiczne mają katastrofalny wpływ na środowisko naturalne.

a) dobór metod zwalczania

Obowiązujące zasady integrowanej ochrony roślin (wynikające z Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z 21.10.2009 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów)¹ narzucają obowiązek traktowania metod chemicznych jako tych należących do ostatniego wyboru po przekroczeniu progu zagrożenia oraz wyczerpaniu innych możliwości, jak również obligują do rejestrowania użycia herbicydów. Tymczasem z badań naukowych przeprowadzonych w 2007-2008 r.², jak również z naszych bieżących obserwacji³ wynika, że najpowszechniejszym sposobem walki z toksycznymi barszczami w Polsce jest właśnie stosowanie oprysków chemicznych oraz wykaszanie. Samo wykaszanie nie może być traktowane jako metoda trwałego zwalczania barszczu Sosnowskiego, a jedynie jako doraźny sposób ograniczania ekspan-

¹ <http://www.minrol.gov.pl/Informacje-branzowe/Produkcja-roslinna/Ochrona-roslin/Integrowana-ochrona-roslin>; dostęp: 10.2.2017 r.

² Sachajdakiewicz I., 2008 r. Ocena skali inwazji *Heracleum mantegazzianum* s.l. na terenie północno-wschodniej i centralnej Polski, WSEiZ.

³ M.in. z przeglądu warunków przetargów i zapytań ofertowych dotyczących zwalczania barszczu Sosnowskiego 2013 – 2016 dokonanego przez Fundację „Palący Problem – Heracleum”.

sji tych roślin (o czym wyraźnie jest mowa w opracowanych na zlecenie GDOŚ „Wytycznych do zwalczania barszczu Sosnowskiego *Heracleum sosnowskyi* i barszczu Mantegazziego *Heracleum mantegazzianum* na terenie Polski”⁴). Jako działanie mechaniczne nie przynosi ono trwałego uszczerbku dla gatunków współwystępujących z toksycznymi barszczami. Z kolei stosowanie oprysków chemicznych powoduje powstawanie tzw. pustyń herbicydowych, na których w krótkim czasie po przeprowadzeniu zabiegów **wyeliminowana zostaje jakakolwiek roślinność, a podłoże glebowe zmienia swój charakter na wiele lat**. Wyniki badań naukowych wskazują jednoznacznie na ogromne straty w środowisku nieproporcjonalne do osiąganego (dyskusyjnego zresztą) efektu – **„Zwalczanie pojedynczego gatunku, w tym przypadku barszczu Sosnowskiego, spowodowało zanik 103 innych gatunków roślin naczyniowych właściwych badanemu obszarowi gdzie były rozmieszczone powierzchnie kontrolne. Straty są więc ogromne. Co więcej, tylko na jednej powierzchni zanotowano eliminację zwalczanego barszczu Sosnowskiego”**⁵.

Ponadto z badań skuteczności zwalczania roślin niepożądanych wynika, że lawinowo narasta ich odporność na najpowszechniej stosowane herbicydy. Stopniowo zaczyna to również dotyczyć kaukaskich barszczy. W przyszłości można się zatem spodziewać, że stosowanie oprysków przyniesie skutek odwrotny od zamierzonego – zamiast szybkiego zniszczenia tych gatunków, staną się one odporne na substancje najbardziej toksyczne również dla nas, a towarzyszyć temu będzie także zanik innych gatunków roślin.

Na podstawie doświadczeń przeprowadzonych na terenie Polski należy jednoznacznie stwierdzić, że **stosowanie oprysków chemicznych nie jest w 100% skuteczne i możliwe do zastosowania na każdym terenie, a spowodowane przez nie straty w środowisku są ogromne**. Co więcej, ograniczenia w zastosowaniu tej metody wynikają bezpośrednio z obowiązujących przepisów prawa (dot. dopuszczalności ich użycia w zależności od charakteru terenu, jego sąsiedztwa, panujących warunków atmosferycznych etc. – m.in. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie warunków stosowania środków ochrony roślin z 31.3.2014 r. (Dz.U. poz. 516).

b) stosowane środki chemiczne

Środkami najczęściej używanymi w Polsce do oprysków w stosunku do barszczu Sosnowskiego są te, w których substancją aktywną jest glifosat. Badania wskazują, że jest on substancją oddziałującą negatywnie nie tylko na rośliny wszystkich gatunków (również tych pożądaných), ale także na wszystkie inne organizmy (zwłaszcza glebowe i owady zapylające), w tym także ludzi – **jest przy tym silnie rakotwórczy**. Obecnie wiele krajów na świecie wprowadza **zakaz stosowania środka Roundup** (zawierającego glifosat), a Komisja Europejska, która do końca tego roku ma zbadać toksyczność tego herbicydu i ostatecznie zdecydować o licencji na jego stosowanie, już w 2016 r. **znacznie ograniczyła możliwość jego stosowania w miejscach publicznych**⁶.

Ponadto należy zwrócić uwagę, że żaden dostępny na rynku środek chemiczny nie został jednoznacznie zarejestrowany w Polsce do użycia przeciw barszczowi Sosnowskiego, co stawia pytanie o legalność ich stosowania w stosunku do tego gatunku.

⁴ Sachajdakiewicz I., Mędrzycki P. (red.), Wytyczne do zwalczania barszczu Sosnowskiego (*Heracleum Sosnowskyi*) i barszczu Mantegazziego (*Heracleum mantegazzianum*) na terenie Polski, GDOŚ.

⁵ Bujalska E., Szewczyk M., 2016 r., Zmiany w składzie gatunkowym zbiorowisk wywołane zabiegami związanymi ze zwalczaniem barszczu Sosnowskiego w powiecie sanockim, Konferencja „Wpływ inwazyjnych gatunków roślin na bioróżnorodność w powiecie sanockim”, Sanok, 21.12.2016 r.

⁶ <http://serwisy.gazetaprawna.pl/rolnictwo/artykuly/959125.kraje-czlonkowskie-za-ograniczeniem-stosowania-glifosatu-w-ue.html>; dostęp: 10.2.2017 r.

Fakt 2.

Istnieją skuteczne i mniej inwazyjne sposoby zwalczania barszczu Sosnowskiego.

We wspomnianych powyżej Wytocznych zawarto opis znanych i stosowanych na całym świecie sposobów zwalczania barszczu Sosnowskiego. Wciąż trwają poszukiwania jednej metody, która byłaby na tyle uniwersalna, że pozwalałaby na zastosowanie niezależnie od wielkości i charakteru populacji, rodzaju siedliska, dostępności terenu, na którym znajdują się stanowiska, czy chociażby ograniczeń dotyczących terenów chronionych. Ze względu na wiele zmiennych, jakie należy wziąć pod uwagę przy planowaniu strategii walki z kaukaskimi barszczami, jesteśmy zdania, że w stosunku **do każdego terenu objętego inwazją tych gatunków, należy podejść indywidualnie.**

Biorąc pod uwagę wspomnianą już Ustawę o ochronie integrowanej i narzucony przez nią obowiązek traktowania metod chemicznych jako metod ostatniego wyboru apelujemy, by przy wyborze sposobów walki z kaukaskimi barszczami na terenach znajdujących się w Państwa władaniu rozważyć wdrożenie w pierwszej kolejności wysoce skutecznych metod mechanicznych (wykopywanie, przecinanie szyjki korzeniowej), a w dalszej innych, które minimalizują negatywny wpływ na środowisko.

Fakt 3.

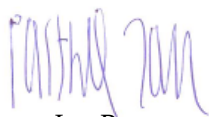
Tylko wykwalifikowani specjaliści są w stanie skutecznie walczyć z barszczem Sosnowskiego.

Zainteresowanie mediów, a w konsekwencji także społeczeństwa kwestią toksycznych barszczy ujawniło głębokie zapotrzebowanie na wykonawców usług związanych z szeroko pojętym usuwaniem tych roślin. Wielokrotnie zdarzało się, że kontaktowali się z nami przedstawiciele firm, które wcześniej w ramach współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego wykonywały zadania np. z zakresu pielęgnacji zieleni, a na skutek zainteresowania tematem barszczy, miały także podjąć działania dotyczące ich zwalczania. Rozmowy te dają podstawy by przypuszczać, że zapewne większość firm, którym już w tym roku zlecono działania związane z usuwaniem barszczy, nie dysponuje wystarczającą wiedzą na temat tych roślin i zalecanych sposobów postępowania z nimi. Obawy te są tym silniejsze, że większość z podmiotów reklamujących się m.in. w internecie nie informuje o stosowanych przez siebie metodach działań (w tym transportu i utylizacji roślin, które często mają kluczowe znaczenie dla rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych), nie wskazuje też, po jakim czasie efekt został osiągnięty. Ponieważ popyt rodzi podaż, przypuszczamy, że brak kontroli jakości oferowanych usług dotyczących szeroko pojętego usuwania roślin (bowiem takie określenie na ogół jest używane w przetargach), zamiast ograniczenia liczebności stanowisk kaukaskich barszczy w Polsce, może przynieść skutek odwrotny, czemu mogą również towarzyszyć szkody w środowisku naturalnym powstałe np. na skutek szerokiego, nieuzasadnionego stosowania środków chemicznych.

Jako osobom od lat obserwującym i badającym skalę inwazji kaukaskich barszczy w Polsce a także dbającym o przekazywanie rzetelnej wiedzy na temat tych roślin zależy nam, by ich zwalczanie było realizowane według **przemysłanych zasad z jednoczesnym głębokim poszanowaniem dla środowiska naturalnego.** Dzięki przyjrzeniu się tym kilku omówionym powyżej faktom i rozważeniu ich przy wyborze strategii walki z inwazyjnymi gatunkami przyczynicie się Państwo do upowszechniania tzw. **dobrych praktyk w postępowaniu względem tych gatunków.**

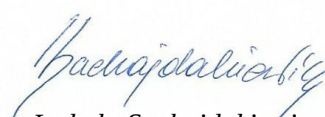
Mając na uwadze złożoność problematyki zwalczania kaukaskich barszczy oraz dostrzegając bezwzględną konieczność stworzenia reguł związanych ze strategią walki z inwazją tych gatunków deklarujemy gotowość do podjęcia współpracy przy opracowaniu optymalnych rozwiązań w ww. zakresie. Załączamy także wykaz literatury omawiającej przykłady innych niż opryski metod zwalczania barszczu Sosnowskiego.

Z wyrazami szacunku

Jan Pastwa

Fundacja „Palący Problem – Heracleum”

Izabela Sachajdakiewicz

Zespół Ekspertów barszcz.edu.pl

Współsygnatariusze:

prof. dr hab. Barbara Tokarska -Guzik, Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody Uniwersytetu Śląskiego,
dr Zygmunt Dajdok, Zakład Botaniki, Instytut Biologii Środowiskowej, Wydział Nauk Biologicznych
Uniwersytetu Wrocławskiego,
dr Anna Krzysztofiak, Stowarzyszenie „Człowiek i Przyroda”,
dr Lech Krzysztofiak, Stowarzyszenie „Człowiek i Przyroda”,
dr Piotr Mędrzycki, Wyższa Szkoła Ekologii i Zarządzania w Warszawie, Ekolaby.net
dr Wojciech Solarz, Instytut Ochrony Przyrody PAN,
dr Marian Szewczyk, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Grodka w Sanoku.

Literatura:

- Chorostyński A., Zastosowanie nawozu sztucznego „Perlka” (cyjanamid wapnia) do zwalczania barszczu Sosnowskiego, Konferencja „Wpływ inwazyjnych gatunków roślin na bioróżnorodność w powiecie sanockim”, Sanok, 21.12.2016 r.
- Krzysztofiak L., Krzysztofiak A., Zwalczanie obcych gatunków roślin w Wigierskim Parku Narodowym (w:) Krzysztofiak L., Krzysztofiak A. (red.), Zwalczanie inwazyjnych gatunków roślin obcego pochodzenia – dobre i złe doświadczenia, Krzywe 2015, s. 29-35.
- Pastwa J., Sachajdakiewicz I., Zwalczanie kaukaskich barszczy w ginie Santok (w:) Krzysztofiak L., Krzysztofiak A. (red.), Zwalczanie inwazyjnych gatunków roślin obcego pochodzenia – dobre i złe doświadczenia, Krzywe 2015, s. 149-175.
- Sachajdakiewicz I., Mędrzycki P. (red.), Wytyczne do zwalczania barszczu Sosnowskiego (*Heracleum Sosnowskyi*) i barszczu Mantegazziego (*Heracleum mantegazzianum*) na terenie Polski, Warszawa 2014, GDOŚ, s. 78-90; <https://goo.gl/OKL61G>.